

A földrai zendülés leverése.

8. *Fodor Lőrincz*, m. kir. I. sz. csendőrkerületbeli czimz. őrmester, ó-radnai őrsparancsnok szolgabírói felhívásra és szakaszparancsnoka távirati parancsára, 1890. évi november hó 15-én felszólított szolgálatba lett vezényelve a Földra községben másnap megtartandó lelkészbeiktatáshoz, miután tartani lehetett attól, hogy a nép jelöltjével szemben kinevezett új lelkész beiktatásánál az ezen kinevezéssel felette elégedetlen nép zavargásokra fogja magát ragadtatni, sőt esetleg magát a beiktatást is erőszak alkalmazásával megakadályozni megkísérli.

Nevezett őrmesteren kívül még ki voltak rendelve: *Fábián Simon* csendőr az ó-radnai, *Kaucz Károly*, *Márk Mihály* és *Szőcs Lajos* csendőrök az oláh-szt.-györgyi és *Máthé Kálmán* csendőr a naszódi őrsről. A csendőrök Földrára 15-én este 7 órára megérkezve, a községben éjjeli 12 óráig portyáztak; de miután semmi különöset nem észleltek, éjfél után nyugalomra tértek.

Másnap — azaz 16-án — reggel 7 órakor szolgálatukat ismét megkezdték, de a nép ekkor is nyugodtnak látszott, habár ekkor már a bíró és jegyző *Fodor* őrmesternek tudtára adták, hogy a nép valamire készül.

Miután a nép 8 órakor a templomba bement és kívül alig maradt valaki, *Fodor* őrmester 5 csendőrével a templom kerítésén belül, a templom nagy ajtajától jobbra foglalt állást. Ezen előrelátás jónak bizonyult, mert a mitől tartani lehetett bekövetkezett.

Ugyanis egyszerre a templomból vagy 700 ember óriási zivajjal kifelé nyomult s a templom előtt állást foglalt. Az őrmester — látva a tömeg izgatottságát — felszólította a zajongókat, hogy a zúgolódással hagyjanak fel s ha van valami bajuk, válasszanak ki maguk közül egynehány embert, hogy ezek a panaszt előadhassák és ő panaszukat az illetékes helyre fogja juttatni. S habár az őrmester az ál-

tala mondottakat Neamtin Stefan által, ki a földraiakra nagy befolyást gyakorolt, ismételtette, — a tömeg egyikük szavára sem hallgatott, hanem folyton azt kiabálta, hogy «törvényt most maguk fognak csinálni, — a csendőrök távozzanak el, velük nincs semmi bajuk, hanem azokkal, kik a templomban vannak, majd maguk fognak végezni.» — Ezen utóbbi fenyegetés az új lelkészt, ennek csekélyszámu párthiveit és a beiktató egyházi személyeket illette.

A zajongás így tartott minden komolyabb jelleg nélkül délelőtti 11 óráig, a mikor is a misének vége lévén, a még templomban levők kifelé indultak. Legelől haladt Nastasie Nikita, a kisbíró, a kit — midőn az ajtón kilépett — a tömegeből többen azonnal megragadtak és ütlegetni kezdték s csak úgy menekülhetett meg, hogy a csendőrök, miután ismételt felszólításuk eredménytelenül hangzott el, a tömeg ellen szuronytámadást intéztek.

A helyett azonban, hogy a zajongó tömeg ezen szuronytámadás után lecsendesült volna, most már a csendőrök ellen fordult. Az őrmester ugyan ismételten figyelmeztette a zajongókat támadásuk szomorú kimenetelére és fenyegette őket, hogy szükség esetén a löfegyvert is használni fogják: ennek daczára a tömeg nem akart tágítani s az őrmester fenyegetésére azt kiabálták vissza, hogy «mi az az egy lövés, ők 700-an vannak, ők megeszik a csendőröket mind». A csendőrök még két ízben intéztek szuronytámadást, de a tömeg a támadással fel nem hagyott, sőt most már záporként szórta a követ a csendőrökre, úgy, hogy egy darab kő az őrmestert fültövön találta, minek folytán a földre rogyott.

Az őrmester gyorsan magához térve, gyorstüzélést vezényelt, mire a csendőrök összesen 35 lövést intéztek a tömegre. Ennek megvolt azután az a hatása, hogy a tömeg a támadással felhagyott és az utczára kimenekült; de mivel az utczán újra csoportosulni akartak, azért az őrmester ellenük egy újabb szuronytámadást intézett, mire azután elszéledtek.

A fegyverhasználat következtében 7 ember meghalt, 12 megsebesült.

Miután *Fodor* őrmester mindent elkövetett, hogy a zajongókat a templom előtt eltávolítsa és megakadályozza, hogy a templomban levőket megtámadják; miután daczára a többszörös figyelmeztetéseknek a tömeg nem akart eloszolni, sőt mikor a csendőrök a templomból kijövők védelmére keltek, a tömeg őket támadta meg s oly zápormódra szórta a köveket a csendőrökre, hogy azok csak is kalapjuk keménységének köszönhettek, hogy — *Fodor* őrmester kivételével, ki súlyosan sebesült meg — egyikük sem szenvedett sérülést: így tehát a fegyverhasználat elkerülhetlen volt és a megejtett vizsgálat alapján jogosnak is mondatott ki.

Feltűnő, hogy a csendőrök 35 lövése nem követelt több áldozatot. De ha tekintetbe vesszük, hogy a kő oly tömegesen hullott a csendőrökre, mikép a ruházaton és a szerelvényeken a kövek nyoma sűrűn volt látható; sőt a templom falán, mely mellett a csendőrök állottak, a vakolat teljesen le volt verve s az ablakok betörve: így tehát eléggé megmagyarázható az, hogy miért nem voltak a csendőrök képesek úgy löni, mint azt más körülmények között tenniök kellett volna. Annál nagyobb dicséret illeti meg őket, hogy helyöket bátran megállották úgy, hogy az őket többször megtámadó tömeg állásukból kimozdítani nem volt képes, sőt azután ők szoritották ki a tömeget az utcára, honnan szuronytámadással kergették szét a zajongókat.

Fodor Lőrincz cz. őrmester, kinek eme nagyobb mérvű lázongás alkalmával tapintatos, erélyes és bátor fellépése által sikerült helyesen alkalmazott fegyverhasználattal a csendet és rendet helyreállítani, a m. kir. honvédelmi miniszter úr dicsérő okirattal tüntette ki, míg a többi öt csendőr* a m. kir. I. sz. csendőrkerületi parancsnokság részéről nyert dicsérő okiratot.

*

* L. 170. 1.

9. *Dlazsek* János m. kir. VI. sz. csendőrkerületbeli csendőr a közbiztonsági szolgálatban tanusított lankadatlan szorgalma és eredményteljes működése elismeréseül a m. kir. honvédelmi miniszter úrtól dicsérő okiratot kapott, míg a m. kir. belügyminiszter úr 50 frtnyi jutalomdíjban részesítette.

*

10. *Maczek* János cz. őrmester és

11. *Lády* Vincze csendőr a m. kir. III. sz. csendőrkerület állományában.

A pest-pilis-solt-kiskunmegyei Keczel községében 1890. évi február havában Vincze István, ottani lakos kárára fényes nappal 44 drb birka 288 frt értékben elraboltatott.

A rögtön bevezetett nyomozás folyamán kiderült, hogy a rablást Bukros Tunya István, halasi illetőségű, hatóságilag is — többrendbeli rablás és betörési lopásért — körözött, a fegyházból a közel multban kiszabadult közártalmú egyén Kuntár István és Pálinkás József nevű czinkostársaival követte el.

A tettesek kézrekerítésére az összes környékbeli örsök mozgósítottak; de bár a legénység a nyomozás körüli teendőket a legnagyobb buzgalommal és önfeláldozó szorgalommal teljesítette is: annak daczára eredményt ez alkalommal még sem tudott elérni, mivel nevezetteknek a tanyai lakosokkal és pásztorokkal igen nagy összeköttetések voltak, minek folytán mindig megfelelő értesítésekkel voltak ellátva s így sikerült nekik a nyomozó járőrök elől elrejtőzködniök. A további nyomozás folyamán várt sikert igen nagy mérvben késleltette azon körülmény, hogy nevezett rablók, ha valamely bűncselekményt Pestmegye területén elkövettek, nyomban a szomszédos Bács-Bodrog avagy Tolnamegye területére menekültek, hol a velök egy kézre dolgozó pásztornépnél mindannyiszor biztos rejthelyre találtak.

Vége a kis-körösi örs *Maczek* János cz. őrmester és *Lády* Vincze csendőrből állott járőrének sikerült kitudni, hogy a nyomozott egyének a kalocsai örs-

körlethez tartozó Csala és Öreg csertői pusztán az éjjeli időkben gyakran megszoktak jelenni.

A járőr ismerve ezen puszták nép- és helyrajzi viszonyait, tisztában volt azzal, hogy a rablók rajtaütés által kézrekeríteni majdnem legyőzhetlen akadályokba ütköznek; azonkívül tudatában lévén annak is, hogy egy sikertelen fellépés által az eredmény beláthatlan időre kockáztatva lenne; ennél fogva a járőr arra határozta el magát, hogy a Csaba puszta szomszédságában levő szőlőhegyen — hol a rablók a pusztára átjárni szoktak — ismételt lesállást fog tartani. Ezen terv illetve eljárás — a mint azt a következmények igazolták — igen helyesnek bizonyult; a mennyiben a járőrnek ismételt sikertelen kísérlet után végre 1890. évi július hó 17-én éjjel 11 és 12 óra közt a rablóbanda fejét, Bukros Tunya Istvánt ki épen egy, az nap a kalocsai határban elrablott birkának az ottani juhászokkal történt elfogyasztása után a Csala pusztára volt menendő, — a vázolt lesállásban letartóztatni sikerült.

A járőr az ezután 260 órán át szakadatlanul folytatott erélyes, körültekintő és észszerűen vezetett nyomozás folyamán letartóztatta Bukrosnak mind a két csinkostársát Kuntár Istvánt és Pálinkás Józsefet, valamint ezzel kapcsolatosan 8 újabb büneselekményt derített ki, melyeket ezen banda követett volt el és a valamennyi büncselekményből származott bűnjeleket — részben Pest-Pilis-Solt-Kiskun, de legnagyobb részben Bács-Bodrog megyében beszerezve — a további birói eljárás számára biztosította, a tetteseket pedig az igazságszolgáltatás kezébe juttatta.

Ezen eredményteljes működésük elismerésül a m. kir. honvédelmi miniszter úr *Maczek* János cz. őrmesternek és *Lády* Vincze csendőrnek dicsérő okiratot állított ki, míg a m. kir. belügyminiszter úr őket 25—35 frtnyi jutalomdíjban részesítette.

*

12. *Pintár* János cz. őrmester a m. kir. horvát-szlavon csendőrség állományában.

Radosavljevic István cigány medvetánczoltató 1890. év nyarán a medvével való utazgatásáról hazatérvén, a Verőcze megye nasicei járásában fekvő Kutovi faluban telepedett le és 13,000 frtnál nagyobb összegre rúgó vagyonát (8 drb értékpapirt és körülbelül 8059 frt osztrák, angol, franczia, olasz, orosz, amerikai stb. arany és ezüst pénzt) a maga együgyűségében kunyhójában tartotta.

Az 1890. évi augusztus hó 17-éről 18-ikára virradó éjjelre kunyhójába tolvajok törtek be és tőle az utolsó krajczárig mindent elloptak.

Az orahovikai örs által nyomban megindított nyomozás minden eredmény nélkül maradt, míg a szeptember hó 20-án egyenesen ezen lopás tetteseinek kinyomozása céljából szolgálatba vezényelt *Pintár* János cz. őrmester és *Antolović* Mihály csendőrből álló járőrnek 161 órai fáradhatlan nyomozás után sikerült *Karlović* Mózes kutovii lakos házában 164 drb Napoleon aranyat s egy drb arany órát láncz-czal, összesen 2018 frt 92 kr. értékben, a földbe elásva, megtalálni.

Minthogy *Karlović* ezen elásott kincs jogos birtokát igazolni nem tudta, ennélfogva őt a járőr letartóztatta és a nála talált bűnjelvényekkel együtt a naši-cei kir. járásbiróságnak átadta.

Ezen letartóztatásnak azonban még más eredménye is volt. A járőr ugyanis ez alkalommal kiderítette, hogy a lopás valódi tettese egy *Sár Jóska* nevű Kutoviban letelepedett egyén, ki a mint megtudta, hogy a lopás fölfedeztetett s hogy a járőr őt keresi, Kutoviból megszökött, de a járőr helyes intézkedése folytán nemsokára az Eszék városi rendőrség által letartóztatott.

Eme fáradhatlan buzgalommal és kiváló ügyességgel teljesített nyomozást és annak során elért szép eredmény elismeréseül valamint 21 éven felüli szolgálati ideje alatt tanusított igen buzgó és sikeres működéseért a m. kir. honvédelmi miniszter úr *Pintár* János cz. őrmestert dicsérő okirattal tüntette ki,

mig Antolović Mihály csendőr a m. kir. horvát-szlavon csendőrparancsnokság részéről dicsértetett meg.

*

13. *Reider* Lénárd, m. kir. VI. sz. csendőrkerületbeli őrmesternek a m. kir. csendőrségben teljesített hosszas, a szolgálat minden ágazatában eredménydús és jeles szolgálataiért, a szolgálat iránt táplált odaadó ügybuzgalmáért s általában is derék magatartásaért a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes elismerését fejezte ki, a m. kir. belügyminiszter úr pedig részére 50 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett.

*

14. *Ormos* Endre, a m. kir. VI. sz. csendőrkerület állományába tartozó őrmestert a m. kir. honvédelmi miniszter úr a m. kir. csendőrségben teljesített hosszas és ügybuzgó szolgálataiért s általában is odaadó és derék magatartásaért dicsérő okirattal tüntette ki.

15. *Szabó* András, m. kir. IV. sz. csendőrkerületbeli csendőr.

Özv. Olesa Vinczéné és Zaremszky Katalin, mindketten szepes-ófalvi lakosok 1891. évi márczius hó 26-án délben, a csendőrlaktanya mögött folyó Rika patakhoz mentek, hogy a patak mellett levő réten szárítás végett kiterített vásznat a beállott nagy záporosó folytán netán keletkező vizár elől összeszedjék. Még mielőtt azonban munkájukat elvégezhatték volna, már a felülről lefelé hömpölygő vizáradat, mely a patak rendes medrét elhagyva, az egész területet az országút magas partjáig elborította, meglepte a két asszonyt és miután az árvíz oly magas volt, hogy csipőjükig ért, helyükről nem mertek megmozdulni; de ennek folytán azon veszélynek voltak kitéve, hogy a magas, sebesen rohanó s mindenféle tárgyat magával sodró ár által elsodortatnak, mi annál is veszélyesebb lehetett rájuk nézve, mert tőlük alig 6—8 lépésnyire északra volt a patak medre, a hová ha belesodortatnak, menthetetlenül elvesznek, míg délre mintegy 35 méter szélességű vizáradat terült el, mely ily al-

kalmakkor magának rendesen mélyebb medret szokott kimosni.

Az országuton, illetve a patak szélén összesereglett nagyszámú férfiak s nők rémülten bámulták a kétségbeejtő látványt a nélkül, hogy valaki a két nő megmentésére kísérletet tenni mert volna.

A szegény két nő csak úgy birt a rohamos árnak ellentállni, hogy Olesa Vinczéné egy — a vízben uszkáló — nagy dorongot megfogott és arra támaszkodva a víz által feléjük sodort tárgyakat eltaszította, de mivel a csak 15 éves Zaremszky Katalin szintén beléje kapaszkodott, Olesané ereje már fogyni kezdett s a nép őket menthetlenül elveszetteknek tartotta annál is inkább, minthogy Szulita János szepes-ófalvi lakos mentési kísérlete, ki lóháton igyekezett a veszélyeztetett nőkig jutni, nem sikerült.

Ilyen volt a helyzet, midőn az ugyanazon napon Szepes-Ófalván vásárfelügyeleti szolgálatot teljesítő Rehor Ferencz és Szabó András csendőrök ebédelés céljából a laktanyába bevonultak. A mint eme két csendőr a laktanya közelében történeteket meghalotta, azonnal a szerencsétlenség színhelyére sietett.

Itt látva, hogy a veszély tetőpontját érte, rögtön a két nő megmentésére határozták el magukat s e célból ingre-gatyára levetköztek, hogy a ruházattól nem akadályozva az árral könnyebben megküzdhesenek. Miután Rehor csendőr a levetkezéssel hamarabb készült el, — az őt is fenyegető veszélylyel mit sem törődve s Szabó csendőrt be nem várva, — előre a vízbe rohant; de alig tett egynehány lépést, a fennebb említett mély árokba jutott, hol az ár elkapta és több lépésnyire egy fűzfa irányába sodorta, melybe kapaszkodva a Rojek Béla, szepes-ófalvi lakos által feléje nyújtott hosszú rúd segélyével a partra kihuzatott.

Rehor csendőr ezen sikertelen kísérlete által meg nem félemlítve, később még egyszer megkísérelte az átgazolást, de a rohanó ár őt ismét elsodorta és alig tudott a szárazra kijutni.

Időközben *Szabó* csendőr is elkészült a levetkőzés-sel, de bajtársának sikertelen kísérletén okulva, sokkal feljebb, hol az ár nem volt oly mély, kísérlette meg az átgázolást, a mi erősebb testalkatánál s mivel mint úszó ügyesebb is volt, sikerült is. Midőn fölülről lefelé rézsút haladva a két nőhöz jutott, az öregebbet a derék körül megfogta, a fiatal leánynak pedig meghagyta, hogy az asszonyba kapaszkodjék. Most ugyanazon úton, melyen jött, nagy megerőltetéssel a part felé vitte a két nőt; midőn azonban az előntött terület szélén levő s már többször említett mély árokhoz ért — daczára annak, hogy a parton levő Rehor csendőr, valamint Bojek János, Gär-sching Adolf, Hajnos József és Naleszka János szepes-ófalvi lakosok farudakat nyujtottak feléjük — az erős és mély ár úgy *Szabó* csendőrt, mint a két nőt lábukról lekapta úgy, hogy mindhárman az iszapos víz alá merültek, mely őket néhány lépésre tovább sodorta. Ezen válságos helyzet daczára *Szabó* csendőr nem vesztette el lélekjelenlétét, hanem a két nőt erősen tartva sikerült neki őket nagy nehezen a víz szélére kihúzni, hol félholtan összerogytak, de hozzátartozóik gondos ápolása folytán csakhamar magukhoz tértek.

Hogy mily veszély fenyegette a két nőt, bizonyítja azon körülmény, hogy a szemtanuk szava-hihető előadása szerint az árvíz lezajlásakor az ár gyökereikkel kiszakított fákat, szétrombolt hidakat, gerendákat stb. nagy robajjal és zúgással vitt magával és hogy azon tereprészen, melyen a nők az árvíz által meglepettek, az árvíz mintegy 30 cm. vastag iszapréteget és nagymennyiségű 30—40 klgr. súlyú követ hagyott hátra.

Ezen, a hű kötelességteljesítésnek megfelelő bátor és elszánt tetteért *Szabó* András csendőrt a m. kir. honvédelmi miniszter úr dicsérő okirattal tüntette ki, míg Rehor Ferencz csendőr* a kerületi parancsnokságtól nyert dicsérő okiratot.

*

* L. 173. lapon,

16. *Bartha* József, m. kir. II. sz. csendőrkerületbeli örsvezető, czimz. őrmesternek, ki a Temes-Rékáson 1890. évi augusztus hó 27-én dühöngött tűzvész alkalmával az emberélet és vagyonmentés körül férfias elszántságot és önfeláldozó buzgalmat tanusított és ez alkalommal egy égő házból három kis gyermeket is kimentett, de egyébként is az utolsó években a közbiztonsági szolgálat terén nagy tevékenységet és szorgalmat fejtett ki, — a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes elismerését fejezte ki.

*

17. *Kovács* Albert örsvezető a m. kir. V. sz. csendőrkerület állományában.

A zólyommegyei Szászpelsőcz községben 1891. évi április hó 20-án este 9—10 óra között Mihálik Amália özvegy asszony háza kigyuladt és a tova terjedő tűz csakhamar a szomszédos házakat is lángba borította úgy, hogy mire a tűz Tótpelsőczön észrevétetett és *Kovács* Albert örsvezető, tótpelsőczi örsparancsnok a tűz színhelyére megérkezett, már számos épület lángban állott; az ott összecsuportosult nép pedig a nagy tüztől és rekkenő hőségtől megrettenve, tehetetlenül bámult az égő épületekre.

Kovács örsvezető a helyszínen megjelent csendőrrjárórt a rend fenntartására utasítván, maga a mentési munkálatokhoz fogott.

Igy többek közt *Adamovics* Dániel lángban álló házába is az utcza ablakon át behatolt és a benrekedt házbelieket az ablakon át kisegítette, valamint ugyanazon úton a még megmenthető ingóságokat is kiszállította.

Ezen működése közben hallotta meg *Kovács* örsvezető ifj. *Adamovics* Dánieltől, hogy az udvar végén levő kis szobában egy 4 éves és egy serdülő leánygyermekével lakó özvegy asszony — *Paulik* Zsuzsanna — valószínűleg lakásában benrekedt. Ezen értesülés folytán az örsvezető egy nedves lepedőt magára borítva, a keskeny és a füst s forróság miatt úgy szólván járhatlan udvaron át a hátsó szobába

nyomult, melynek ajtaja és ablakfái már szintén égtek. A füsttel telt szobában *Kovács* örsvezetőnek sikerült Paulikné 13 éves leányát Zsuzsannát, — bár már ájultan a földön fekvő — meglelni és az utczára vezető s időközben már leégett kapun át biztos helyre vinni; mi közben *Kovács* örsvezető könnyebb égési sebeket szenvedett. Magát Pauliknét és annak 4 éves leánykáját az örsvezető már nem menthette meg, mert ezek megelőzőleg maguk kísérelték meg az égő szobából való kijutást, de az udvarra kiérve, a füstben megfulladtak.

A m. kir. honvédelmi miniszter úr *Kovács* Albert örsvezetőt a fenvázolt emberbaráti, derék, bátor és elszánt tetteért dicsérő okirattal tüntette ki.

18. *Buday* Gyula* m. kir. V. sz. csendőrkerületbeli hadapród-tiszthelyettes.

A balassa-gyarmati szárnyparancsnokságnak tudomására jutott, hogy Nógrádmegye nagy-oroszi községében a magzatelhajtás nagyobb mérvben üzetik, miért is a bünösöknek kipuhatólása végett a szárnyállományába tartozó *Buday* Gyula hadapród-tiszthelyettest 1891. év augusztus havában kirendelvén, nevezettnek sikerült kitudni, hogy ott a gyakori magzatelhajtás közvetítését özv. Fábry Mihályné, ipoly-nyéki molnárné eszközli.

Ezen tudomás alapján *Buday* hadapród-tiszthelyettes, minthogy a puhatólás a bűncselekmény természeténél fogva lassan haladt, augusztus hó 4-től 18-ig nyomozott és működését, az eljárás folyamán kezébe kerített szálakon indulva, Rétság, Nagy-Oroszi, Borsos-Berinke, Ipoly-Nyék, Ipolyság, Pusztaszántó és Tolmács községekre is kiterjesztette.

A hadapród-tiszthelyettes, kinek intézkedése folytán utóbb a balassa-gyarmati kir. törvényszék vizsgálóbirája is kiszállott, oly szerencsével nyomozott, hogy 29 magzatelhajtási esetet derített ki, melyek tettesei közül tizenötön ocsmány cselekményüket már

* 1891 évi november 1-eje óta hadnagy.

be is ismerték. Hasonlóképen sikerült *Buday* tiszt-helyettesnek kideríteni, hogy ezen megrendítően szomorú bünesetek egész láncolatában a már fentebb említett özv. Fábryné működött biztatólag és felbátorítólag közre, ki a magzatelhajtásra csábított nőszemélyeken a bűnös műtétet végre is hajtotta vagy azoknak ily irányban tanácsokkal és szerekkel — megfelelő díjazás mellett — szolgált, miért is ezen elvetemedett nő az igazságszolgáltatás kezébe adatott át.

Gondos kitartással és eszélyesen foganatosított nyomozása által *Buday* Gyula hadapród-tiszthelyettes aránylag rövid idő alatt a bűnök és büntettek egész seregét kutatta fel és terelte a büntető jogszolgáltatás széke elé, mi által hihetőleg útját vágta a nép-erkölcsöt alapjában megmértelyező és a népesedésre kiszámíthatlan kárral járó bűncselekmények további elharapódzásainak.

Ezen, a közbiztonsági szolgálat terén tanusított eredményes és ügybuzgó működéseért a m. kir. honvédelmi miniszter úr *Buday* Gyula hadapród-tiszthelyettesnek teljes elismerését fejezte ki.

*

19. *Bernád* István, m. kir. I. sz. csendőrkerületbeli, a predeáli örsre beosztott csendőr 1891. évi július hó 29-én, mint laktanya-ügyeletes, a vasuti állomáson annak láncz által elzárt részén felügyelt arra, hogy ott a vágányokon senki át ne menjen.

Midőn a gyorsvonat Bukarestbe elindult, a Brassó felé délután 5 óra 16 perczkor indulandó vonattal utazó közönségnek vám és útlevél kezelésére került a sor. E közben a tologatógép egy kőfék és egy podgyász-kocsival a legnagyobb sebességgel az első vágányon előre haladt és midőn a csendőr közelébe jött, ez egyszerre az utasokat felkiáltani s egyidejűleg a mozdony vészjelét is hallotta, mire megfordulva nem nagy távolságra magától az első vágány között a fogarasmegyei Fodoriczán született, 27 éves Mijea Efrosina Máriát pillantotta meg, kitől

a kőfék ezen pillanatban már csak alig 2 méternyi távolságra volt.

Bernád csendőr az őt is fenyegető veszélylyel nem törődve, vakmerően oda ugrott a nőhöz, megragadta és a vágányok közül biztos helyre kiszorította.

Hogy mily válságos volt a nő helyzete és hogy mily szerencsés pillanatba jött segítségére *Bernád* csendőr, mutatja azon körülmény, hogy a csendőrnek alig volt ideje a veszélyeztetett nőt maga előtt a Perronra kinyomni, midőn már a kőfék lökhárítója *Bernád* csendőrt a jobb vállán könnyen érintette, de nagyobb sérülést rajta nem ejtett; így tehát valóságos csudaszámba jöhet, hogy ezen derék csendőr emberbaráti szeretetének áldozatául nem esett.

Ezen bátor, önfeláldozó tetteért *Bernád* István csendőrt a honvédelmi miniszter úr dicsérő okirattal tüntette ki.

*

20. *Zackel* Pál őrmester és

21. *Motora* András csendőr a m. kir. II. sz. csendőrkerület állományában, kóborló cigányok által Krassó-Szörény, Temes és Torontál megyékben elkövetett számos lólopás kinyomozása és a tettesek kézrekerítése körül tanúsított, fáradságot nem ismerő s nélkülözést tekintetbe nem vevő, tapintatos és eredménydús eljárásaért, illetve közreműködéseért a m. kir. honvédelmi miniszter úr részéről dicsérő okiratot nyertek, míg a m. kir. belügyminiszter úr részéről 60 frtnyi, illetve 40 frtnyi jutalomdíjban részesítettek. *Kocsis Péter* és *Tódor Pál* csendőrök * ugyan ezen alkalomból a II. sz. csendőrkerület parancsnoksága által szintén megfelelő dicséretben részesültek.

*

22. *Schieder* János őrsvezető,

23. *Ruzsics* Antal,

24. *Gömör* Mihály és

* 1. 179. lapon.

25. *Kercsmár* István csendőrök a m. kir. VI. sz. csendőrkerület állományában.

Schieder örsvezető és *Ruzsics* csendőrből álló rendes járőr 1891. évi márczius hó 9-én portyázása közben tudomást nyert, hogy Czeiner József bölcskei lakos tanyáján lopott lovakat tart. Ezen ügyben nyomozva a járőr, Kovács Mártont lólopásért és Czeiner Józsefet orgazdaság miatt letartóztatta s az utóbbtól elkobzott 3 lóval együtt a nyomozást folytatandó Dunakömlőd községbe indult, hová megérkezve arról értesült, hogy özv. Hanzéli Ferenczné, dunaföldvári földbirtokosné tulajdonát képező csőszházban, — mely Bölcske és Dunakömlőd községek közt a nádasban áll, — Likter Horváth Mihály csősz, ennek neje és 13 éves, Lajos nevű fia benrekedtek és onnan kijönni nem birnak, mivel a csőszház a zajló jégtől több méter magasságig körül van véve és a víz annyira áradt, hogy az a csőszház padlásáig ért. Így tehát, miután már előzőleg többen kísérlettek meg sikertelenül a mentést, Likter Horváth Mihály családjával a legválságosabb helyzetbe jutott.

Ezek hallatára *Schieder* örsvezető a 2 fogolyt és a 3 elkobozott lovat biztos őrizet alá helyezte és azután a községi biró által a járőr kértére kirendelt Schmidl Antal, Türk György, Feil Ferencz, ifj. Horváth Mihály és Fitterer Antal, dunakömlödi lakosokkal két ladikban a mentést megkísérlette. A sok jég miatt azonban a csőszházat meg sem közelíthették, miért is csákányokért s fejszékért a községbe visszatérni kénytelenek voltak.

De most már a biró által a járőr mellé kirendelt 5 egyén nem akart segílyt nyújtani, mert attól féltek, hogy mentés közben maguk is odavesznek; csak miután az örsvezető nekik ételt és italt fizetett és dohányt vett, engedtek folytonos buzdításának és kéréseinek s másodizben is hozzá fogtak a mentéshez.

És ekkor sikerült a járőrnek a fenn megnevezett 5 egyén segílyével, saját élete koczkáztatásával

5 teljes órai fárasztó küzdelem után az összetorlódott jégen keresztül a csőzházig eljutni és a csőz családjával együtt a biztos halál elől megmenteni. Hogy mily fenyegető volt már a veszély és válságos a ház nádfedelére menekült család helyzete, azt legjobban ama körülmény bizonyítja, hogy a mentés megtörténte után alig fél órára a víz ismét emelkedett és a csőzház tetejét is elborította; így tehát ha a mentők még csak kis ideig késnek, a veszélyeztetett család menthetetlenül oda veszett volna.

Ezen derék járőr a leírt mentés után minden pihenés nélkül még 143 órán át sikeresen segédkezett az árviz elleni védekezésben.

Ugyancsak ezen áradás alkalmával *Gömör Mihály* és *Kercsmár István* faddi, valamint *Jaksics János* és *Bernát Flora* paksi örsbeli csendőrök, szolgabírói felhívás folytán a paks-faddi Dunavédgátnál segédkeztek és ezen szolgálatukat a legnagyobb odaadással s fáradhatlan kitartással teljesítvén, az élet- és vagyonmentés körül kiváló buzgóságot és elszántságot tanúsítottak.

Különösen kiváltak *Gömör* és *Kercsmár* csendőrök, kiknek félelmet és veszélyt nem ismerő elszántsága és a saját életét is kockáztató katonás magatartása folytán 2 férfit, 5 nőt és 7 gyermeket sikerült a biztos haláltól megmenteni.

Ezek folytán a m. kir. honvédelmi miniszter úr *Schieder János* örsvezetőt, *Ruzics Antal*, *Gömör Mihály* és *Kercsmár István* csendőröket dicsérő okirattal tüntette ki, míg a m. kir. belügyminiszter úr az örsvezetőt 60 frtnyi, a csendőröket pedig 40—40 frtnyi jutalomdíjban részesítette. *Jaksics* és *Bernát* csendőrök ellenben a VI. sz. csendőrkerületi parancsnokság által dicsértettek meg.

*

26. *Kovács Buna József*, m. kir. II. sz. csendőrkerületbeli örsvezető.

Egy derék örs működésének rövid vázlatja.

Az általános szolgálati határozványok 15. pontja azt mondja: «ha az örsön mulasztás, rendetlenség, kihágás vagy egyéb bajok fordulnak elő, a hiba oka mindig és kizárólag az örsparancsnok személyében keresendő; mert a tapasztalat teljesen igazolta és bebizonyította, hogy egy rendszerető, pontos, erkölcsös, szorgalmas és tapintatos örsparancsnok alatt az örs állapota minden viszonyok között jó, míg egy könnyű gondolkozású, hanyag, tapintatlan és rest parancsnok alatt a legjobb legénység is elromlik s előbb-utóbb fejetlenség és rendetlenség tör ki az örsön». Rövid szavakkal: «a milyen az örsparancsnok, olyan az örs», s ez valóban megdönthetlen igazságon alapul.

Valamely felállított vagy elfogadott elv igazságát mindenkor leginkább tényekkel lehet bebizonyítani, ezen szempontból kiindulva kíséreljük meg a csendőrség által elfogadott fentti elvet — egy derék örs működéséből merített tények rövid leírásával — bebizonyítani.

Temesmegye Detta nagyközségben, egy örsvezető és négy csendőrből álló gyalogörs van elhelyezve; az örskörlet kiterjedése és lakosainak lélekszáma elég nagy arra nézve, hogy az örs csekély létszáma mellett eléggé igénybe legyen véve a csendőrségi terhes szolgálat követelményei által.

Az örskörlet lakossága magyar, német, román és szerbek által alkotott keverékből áll, kik között nemcsak a faji villongások és összeférhetetlenség tapasztalható, de mindenik fajnak megvan a maga söpredék része, mely a törvénynyel és renddel hadi lábon állván, a viszonyok súlyosbításához nagyban hozzájárulnak.

A többször említett örsöt az 1890. év október hó 21-én *Kovács Buna* József örsvezető vette át eléggé türhető állapotban ugyan, de arról akkor nem lehe-

tett állítani, hogy az kitünő vagy mintaszerű állapotban lett volna.

Kovács Buna József örsvezető, mint még fiatal altiszt, ezen örsön kezdte meg önálló örsparancsnoki működését s e hivatását a legjobb akarattal, dicséretes buzgalommal iparkodott betölteni. Ambitióját, sikerdús működését az 1891-ik évben elért következő eredmények dicsérik.

1. Január hó 14-én éjjel Dettán a Lichtenstein Mária bordélyházában zajos dőzsölés folyt, az éjjeli tivornyázók raja ki s be járkált, csoportok jöttek s mentek, egymást váltva fel a hirhedt helyiségben. A mulatók egyike, Ringhoffer János, teljesen leittasodván, a bordélyházban maradt és midőn másnap délelőtt kijózanodva onnan távozni akart, tapasztalta, hogy zsebéből 114 forintja hiányzik. Esetét az örsparancsnokságnál bejelentette a nélkül, hogy bárkire gyanút vagy a legcsekélyebb adatot is a csendőrségnek szolgáltatni képes lett volna.

Kovács Buna József örsvezető 24 órai észszerű nyomozás után a tetteseket — kik hárman voltak — kinyomozta, letartóztatta és a megtalált pénzzel, mint bűnjelvénynyel, a bíróságnak átadta.

2. Márczius hó 16-án Birda község határában egy öt hónapos méhmagzat hullája találtatott — egy cserépfazékban elhelyezve — elásva. *Kovács Buna* József örsvezető az esetről értesülvén, a nyomozást folyamatba tette és 92 órai fárasztó s valóban észszerű nyomozás után kiderítette, hogy a talált méhmagzat elhajtását Joanovits Anna zárda-szentgyörgyi lakos eszközölte ugyanottani Bekler Juliánnán és hogy Joanovits Anna e bűnös üzelmeket több év óta folytatván, még mintegy 20 asszonynak hajtotta el az idő alatt méhmagzatát. A megnevezett két bűnös nő letartóztatva a bíróságnak átadatott, a többi bűnös asszonyok ugyan oda feljelentettek.

3. Aprilis hó 13-án Gróze Flóra berekuczai illetőségű leánytól 14 darab ezüst tallérból álló nyakék 30 frt értékben elraboltatott; nevezett örsvezető a

bűnöst kiderítette, a bűnjelet megkerítette és tettes-sel együtt a bíróságnak beszolgáltatta.

4. Kirch Jozefa, dettai lakos, ápril 17-én ismeretlen módon meggyilkoltatott, bár a gyilkossági eset felderítése iránti nyomozást Pfeiffer Károly hadnagy szakaszparancsnok vezette, a bűneset felderítése és a tettes kinyomozása, különösen pedig a bűnjelek felkutatása, biztosítása és beszerzése közül *Kovács Buna* József őrsvezető ez alkalommal is kiváló érde-meket szerzett.

5. Május 14-én az őrsvezető Brestye községben portyáztván, egy különféle ruhaneműekkel a községben házaló asszony gyanúsának tünt fel előtte; tehát e nőt kikérdezte, megmotozta, de az sem a kérdezés alkalmakor tanusított magatartásával, sem egyébkénti viselkedésével olyasmit, mi az ellene táplált gyanút megerősítette volna, el nem árult. Az őrsvezető mind ennek daczára, a mellékkörülményekből kiindulva, nem látta gyanúját teljesen eloszlatva s így nyomozását folytatván, 78 órai igen körültekintő, buzgó nyomozás után kiderítette, hogy gyanusított házaló asszony — Decsov Rozália temesvári lakos — ugyanottani Stein Erzsébettel márczius hó óta Ürményi Adolf temesvári kereskedő kárára apródonként tetemes mennyiségű ruhacikket loptak; a Decsov Rozáliánál megejtett házmotozás alkalmával 261 forint értékű lopott ruha találtatott, mely cikkek elkobozva a két tettessel együtt a bíróságnak beszolgáltattak.

Megjegyeztetik, miszerint káros maga sem tudta, hogy árúházából lopások történtek, csak midőn az őrsvezető az előtalált cikkeket neki bemutatta, ismerte azokat mint az ő üzletéből valókat fel s azok nyomán megállapította, hogy több mint 700 forint értékű árúja lopatott el.

6. Junius hó 9-én Kupezina György dettai lakos lakháza ismeretlen módon kigyuladt, részben leégett s ennek következtében 80 frt kár keletkezett; a ház azonban 400 forintig volt az első magyar biztosító társaságnál biztosítva. *Kovács Buna* József őrsvezető

a tüzesetre vonatkozólag a nyomozást bevezetvén, kiderítette, mikép a gyújtogatást káros maga követte el haszonlesésből, t. i. hogy csekély értékű házáért a biztosítási összeget felvehesse. Tettes a bíróságnak átadatott.

7. Gyoka Sztoján, kamara-szentgyörgyi lakos, márczius hó 16-án éjjel az utczán késszurásokkal, ismeretlen tettes által meggyilkoltatott. *Kovács Buna* József örsvezető és *Dupeza Mihály* csendőrből állott járőr 38 órai buzgó és észszerű nyomozás után a tettest kinyomozta és azon pillanatban tartóztatta le, midőn az illető menekülés céljából a vasúti állomáson az elutazásra jegyet váltott.

8. Az 1890. év folyamán Torontálmegyében Dolaván a templom pénztárát ismeretlen tettesek feltörték és kirabolták, mely alkalommal több mint 16,000 forint lopatott el. *Serédy Géza* főhadnagy, nagybecskereki szakaszparancsnok ez ügyben 1891. évi május hó folyamán *Zichyfalván* nagyszabású nyomozást folytatván május 16-án a dettai örsnek *Kelemen László* és *Fischer Márton* csendőrökből állott járőre *Kinyező Jovát* a fennti betörés főtettesét, — ki hónapok óta szökésben lévén, fegyveresen csavargott, — igen ügyes és körültekintő utánjárással *Denta* község határában egy elhagyott, lakatlan ház padlásán alvás közben meglepte, letartóztatta és a nyomozást vezető *Serédy Géza* főhadnagynak átadta.

9. A fehértemplomi kir. törvényszék által több rendbeli lopás, betörés és utonállás miatt körözött, de szökésben volt *Gertenyesán György* fegyveres csavargót *Kovács Buna* József örsvezető és *Fischer Márton* csendőrből állott járőr május hó 26-án letartóztatta és a körözést kibocsátott hatóságnak átadta.

10. Augusztus 16-án *Bálint Petru* birdai lakos lakását ismeretlen tettesek feltörték s ládájából 75 frt készpénzt elvittek. *Dupeza Mihály* és *Fischer Márton* dettai örsbeli csendőrökből állott járőr 52 órai fárasztó és igen helyes nyomozás után a tettest *Jeczu Márku* személyében kiderítette, a pénz nagyobb részét

megtalálta és mint bűnjelet a letartóztatott tettessel együtt a bíróságnak átadta.

11. Gyuka Szvetozar dentai lakos augusztus 27-én éjjel, midőn haza ment, az utcán ismeretlen tettes által hirtelen megrohantatott s késsel kétszer mellbe szuratkván, életveszélyesen megsebesített. *Kovács Buna* József őrsvezető, *Dupeza Mihály*, *Eszéki Károly* és *Fischer Márton* csendőrökből állott járőr 60 órai nyomozás után tetteket *Spara Szávu* dragai lakos, vérengző közártalmú személyében kiderítette, letartóztatta és a késsel, mint bűnjelvénnyel, az igazságszolgáltatásnak átadta.

12. Legszebb jelét adta *Kovács Buna* József őrsvezető szolgálati buzgalmának, fáradhatlan tevékenységének, higgadtsággal párosult férfias bátorságának szeptember hó 13-án, midőn a *Schiszler Kálmán* lugosi kereskedő kárára ellopott 50 kilogramm lőpor, *Thál János* nagyzsámi lakos kárára egy darab 100 forint értékű ló és *Csepreghy István* kádári földbirtokos kárára 250 forint értékben történt buza és repcze-lopás tetteseit, 182 órai fárasztó, észszerű és igen ügyes nyomozás után kiderítette s a tetteket kézrekerítette. Ezen esemény kinyomozása, illetve eredmény elérése alkalmával fegyverhasználat is fordulván elő, annak lefolyása következőképen történt:

Kovács Buna József őrsvezető és *Kulics János* csendőrből állott járőr a fentebb jelzett bűneset három tettesét *Banyári Zakariás*, *Rácz István* és *Romunyk István* gattajai illetőségű közveszélyes egyéneket letartóztatta és azok mint tettestársat *Rákóczi-Pápai Mihályt*, a *Gertenyes* melletti *Hollósy-tanyán* szolgálatban álló csösztet, nevezték meg. A járőr ennek alapján a három letartóztatott gyanúsítottat a gattajai őrsön őrizet alatt visszahagyta és nyomozását folytatandó, a *Hollósy-tanyára* ment; minthogy pedig *Rákóczit* lakásán nem találták, felkeresésére *Gertenyesre* mentek s ott *Kulics János* csendőr a község-háza előtt áldogáló gertenyesi lakosok között a keresettet felismerte s az őrsvezetőnek megjelölte, mire

az őrsvezető Rákóczit felhívta, hogy előtte a községi őrszobába lépjen be, minthogy őt bizonyos dolgokra nézve kihallgatni szándékozik. Egyben utasította Kulics csendőrt, hogy az adogatóban levő töltényt a töltényürbe adja fel s fegyverét a zárkapcsolvány szárnyával zárja el és miután ezen elővigyázati intézkedést ő maga is végrehajtotta, Kulics János csendőrt a község házába beküldte egy bizalmi egyénért, ki a kikérdezésnél jelen legyen.

Midőn Kulics János csendőr küldetéséből visszatért, mielőtt a hívott bizalmi egyén megérkezett volna, a járőr mindkét tagja készen tartott fegyverrel benyitott az őrszobába és tekintve az őrszoba szűk voltát, mindjárt az ajtó mellett foglalt állást, de alig hogy a járőr belépett, az őrszoba háttérében egyedül levő Rákóczi-Pápai Mihály a dühtől eltorzultan a járőrt következő szavakkal fogadá: «Az istenét maguknak, hát megint a puskaporért zaklatnak, úgy-e? most voltak itt a zsidovini zsandárok és felhánytak érte mindent, puskapor kell kutyák, no majd adok ezzel ni», s ezzel kigombolt kabátja belső zsebéből villámgyorsan forgópisztolyt rántott elő s a véle szemben négy lépésnyire álló Kovács Buna József őrsvezetőre tüzelt, azonban az őrsvezető nem veszítvén el lélekjelenlétét, higgadtságát s miután Rákóczinak minden mozdulatát éber figyelemmel kísérte, annak lövésre kinyújtott karját feltüzött szuronyával elbillentette, tehát a lövés célzott tévesztett; másodszeri lövésre azonban már nem volt ideje, mert a következő pillanatban az őrsvezető lőtt és az ellenszegülő mellen találva pisztolyát elejtve, összerogyott és három órai kínos szenvedés után meghalt.

A Rákóczi által kilőtt lövedék a földtől 115 centiméter magasságban alig 56 centiméternyire jobbra oldalt az őrsvezető állásától furódott a falba.

Itt még megjegyeztetik, miszerint Rákóczi-Pápai Mihály mint közártalmú betörő és lóköto nemcsak azon vidéken, de messze földön hirhedt és vakmerőségéről rettegett is volt.

Kovács Buna József örsvezető egy év lefolyása alatt örsét mintaszerű állapotba hozta és azt ily állapotban fenntartja, örskörletében nagyobb beszámítás alá eső kiderítetlen közbiztonsági zavar nincsen; de kiderítette még azon nevezetesebb közbiztonsági zavarokat is, melyek örskörletében az ő ottlétét megelőző időkben előfordultak, sőt más örskörletekben is nem ritkán szép eredménnyel működött; alárendeltjeit szorgalommal oktatja, képezi, tapintattal vezeti és befolyásolja, örsén erkölcsösség, jó egyetértés, bajtársi és katonai szellem uralkodik, minden csendőre a szolgálat lelkiismeretes teljesítésében és az eredményes működésben keresi és leli dicsőségét; ily körülmények között csak természetes következménynek tekinthető, hogy az örsparancsnok és csendőrei úgy a lakosság, mint a hatóságok osztatlan becsülését, bizalmát és elismerését teljes mértékben bírják.

Többször említett örsvezető tehát nemcsak a bekezdésben hivatolt elvet igazolta be teljes mértékben, de bebizonyította fiatal kora és aránylag rövid $4\frac{1}{2}$ évi csendőrségi szolgálati idejével azt is, miszerint a gyakorlati szolgálati tapasztalatok megszerzéséhez nem okvetlenül évtizedek szükségesek; megszerezhetőek e tapasztalatok erős akarat, szivós kitartás, minden akadályt leküzdő szorgalom és a szolgálat iránti szeretet és komoly érdeklődéssel aránylag rövid idő alatt is. Ha minden iránt, mi a szolgálatot érinti, komolyan érdeklődünk, minden előfordult eseménynek mélyére behatolunk, ha nem kimélünk fáradságot s minden alkalommal az okot és okozatot alaposan kikutatjuk, akkor mihamar megnyerjük a mély belátás, éles áttekintés és gyors tájékozás képességét s ezzel megszereztük a gyakorlati szolgálati tapasztalatot.

Meggyőződésünk, hogy igen sok ily derék örse van a testületnek, adja az ég, hogy valamennyi ilyen legyen!

Ezen derék örs parancsnokának, *Kovács Buna* József örsvezetőnek, a közbiztonsági szolgálat terén

tanusított fáradhatlan ügybuzgalma, czéltudatos erélye, bátor és eredményes működéseért a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes megelégedését fejezte ki, a m. kir. belügyminiszter úr pedig 40 forintnyi jutalomdíjat engedélyezett.

*

27. *Kusza István*, m. kir. V. sz. csendőrkerületbeli örsvezető.

Egy orgyilkosság kiderítése.

Tóth József farnadi szabó és neje Pupp Erzsébet Esztergommegye árvaszéke által az 1871-ben elár-
vult Pólya János, 10 éves fiúnak gyámjaivá nevez-
tettek ki; az árva tartásáért évi 60 frtnyi díj bizto-
sítottatott nevezetteknek Pólya János árvapénztárilag
kezelt vagyonából. A Tóth házaspár a tartási díjat
rendesen fel is vette évenként, a gyámgyermekkel
szemben elvállalt kötelezettségeivel azonban mit sem
törődött, nevelését teljesen elhanyagolta és vele oly
mostohán és durván bánt, hogy a gyermeket a szó-
szoros értelmében elgyötörte a háztól és csak olykor
igyekezett azt ismét visszaédesgetni, a mikor az évi
díj esedékességének ideje közelgett, nehogy Pólya
János állandó távolléte folytán a jelzett összegtől
elessenek. Tették pedig ezt Tóthék azon aljas cél-
zattal, hogy a testileg-lelkileg elcsenevészett gyám-
gyermek valamely véletlen eset következtében elvesz-
zen s ők, helyesebben Tóthné, mint Pólya Jánosnak
anyai ágon való nagynénje amannak 2000 frt körüli
vagyonára iránt örökösödési igényekkel léphessen fel. —
Ily viszonyok között nőtt fel Pólya János 20 éves
koráig, midőn sor alá került. Minthogy a Tóthék
által várt véletlen mindaddig be nem következett,
Tóthék eltökélték magukban gyámgyermekük meg-
gyilkolását, a mire kedvező alkalom gyanánt kínál-
kozott amannak küszöbén álló besorozása.

Tóthék ezen sötét tervöket azután olyképen foga-
natosították, hogy Pólya Jánost 1882. évi márczius
9-én d. u. 4 óra körül a szomszédos Kural községbe

küldötték csizmát méretni, hogy módos fiú létere tisztességes lábbelivel jelenhessen meg a sorozó bizottság előtt. Alig hogy Pólya elindult, a meggyilkolásra 100 forintnyi jutalom ígéréssel felbérelt Mazán István, farnadi napszámost indították utána a lelketlen gyámszülők egy üveg pálinkával s azon utasítással, hogy siessen Pólya után és tartsa őt a kurali határban álló régi malom mellett mindaddig vissza, míg Tóth József őket utólérendi.

Mazán Pólya Jánost csakhamar utol is érte, vele szóba ereszkedett, mondván, hogy Tóthék küldték utána azon üzenettel, hogy várják be Tóth Józsefet a régi malomnál.

A gyanútlan Pólya mit sem sejtve, a mondott helyen Mazán társaságában bevárta Tóth Józsefet, ki velök az ott elvonuló, alig térdig érő vízzel telt árok partjára telepedett és megpihenést indítványozott. — Mazán erre elővette a nála lévő pálinkás üveget s Tóthtal egyetemben itatni kezdte Pólyát, ki a közel egy liternyi szesztől fél óra alatt teljesen elkábult. — A két czinkostárs ekkor Pólyát megragadta, az árokba lökte és mindaddig víz alá szorítva tartotta, míg az ellentállásra alig képes áldozat élni megszűnt,

A Tóth-házaspárnak ezen eset után tanusított magatartása, az elhunyt gyámgyermekkel ennek éltében való szeretetlen bánásmódja, Mazán István egyik elejtett szava Farnad község egész lakosságában azon meggyőződést keltették, hogy Pólya János, a kin a megejtett hullavizsgálat külerőszak nyomait nem állapította meg s ki ennél fogva bonczolatlanul temettetett el az esetet követő 4—5-ik napra, nem véletlennek, hanem Tóthék birvágyának lett áldozata. — Ezen közvéleménynek nyilvánulásai is voltak; Tóth József azonban, ki teljesen biztosnak érezte magát, a legelső ily hangú nyilatkozat hallatára a jó hír nevében méltatlanul kisebbített egyén szerepét öltötte fel, az őt gyilkosnak állítókat rágalmazás miatt büntető perbe fogta és — minthogy a gyilkosságot illető állítások igazolva nem lettek — amazok

elmarasztalását ki is vívta. Mindamellett nem volt megdönthető a farnadi lakosság abbeli meggyőződése, hogy Pólya János halálát Tóthék idézték elő, de hangos nyilvánulása ennek többé nem akadt, mert Tóthnak a bíróságnál elért sikere, bosszúvágya és furfangja mindenkit elnémítottak.

Így álltak az ügyek Farnadon 1886. év elejéig, midőn *Kusza István* őrmester, a volt kéméncsi őrs parancsnoka, a Tóthék ellen fennálló közgyanúról hírt szerzett. *Kusza* őrmester azonnal hozzáfogott a nyomozáshoz, mely azonban csakhamar felidézte a Tóth házaspár figyelmét is.

A nyomozatba, melyet most *Kusza* őrmester megindított, ez egész lelkét és erejét beleöntötte, a mire nagyon is szüksége volt, mert egyrészt a négy évvel előbb elkövetett bűnesetnek nyomra vezethető számos mozzanata időközben elveszett, másrészt pedig Tóth páratlan szívóssággal, kitartással és furfanggal küzdött az őrmester szakadatlan ébersége ellen és küzdelmében minden eszközt kimerített.

Így például a figyelmet a gyilkossági ügy nyomozásáról elterelendő, Tóth József ismételten lángba borította Farnadot és pedig oly ügyesen, hogy reá egyetlen egy eset sem volt kideríthető, a miben egyébiránt nem jelentéktelen része volt annak is, hogy a megfélemlített községi nép Tóthtól rettegetve, ellene váddal, bizonyítékkal előállani nem mert. Sőt egy merész lépéssel még továbbra is ment Tóth e téren, a mennyiben magát mint a *Kusza* őrmester által ellene felizgatott községbeliek gyűlöletének tárgyát akarván minden részről feltüntetni — nem átalotta saját házát ismételten felgyujtani.

Tóth ilykép elvonta *Kusza* őrmester erélyének leg-hivebb szövetségését: az iránta és működése iránt Farnadon első időkben oly nagy mérvben fennállott bizalmat.

Az üldözött Tóth azonban minden sikere mellett is rettegett az őrmester fáradhatlan erélyétől s hogy ezt megtörje, majd az esztergomi szárnyparancsnok-

ságnál, majd az V. sz. csendőrkerületi parancsnokságnál élt feljelentéssel *Kusza* őrmester állítólagos jogtalan zaklatásai miatt, mely panaszai kivizsgáltatván, a kivizsgálás eredményéhez képest és a Tóth bűnössége felőli minden nyomatékos bizonyíték hiányában *Kusza* őrmester figyelmeztetendő volt, hogy netáni hamis nyomon és Tóth nagyszámú személyes ellenségének bemondásán induló szolgálati buzgalma által magát Tóth ellenében semmiféle jogtalan lépésre ne ragadtassa.

Elszánt, vakmerő bátorságának koronáját végre akkor tette fel Tóth, midőn az 1888. év július havában nyomtatott kiáltványt adott ki 500 példányban, ebben magát mint feddhetlen embert festvén, — a farnadi közbiztonsági zavarok kútforrásaul *Kusza* őrmestert állítván oda, kit egyúttal nyíltan vádolt hivatalos hatalmával való visszaélésekkel, melyek ellen királyi biztos kiküldését kérendi. — A hatás, melyre Tóth számított, nem maradt el; Tóth diadalmaskodni kezdett, mert a további nyomozat sikerében ezentul már senki sem bizott, az őrmesternek kezéből ellenben, ki a nyomozást most már úgy szólván az egész környékre kiterjesztette, egymásután siklottak ki a kutatás szálai; ehhez járult még azon körülmény is, hogy *Kusza* őrmester 1888. évi szeptember hóban a kémémedi örsről ideiglenesen elvezényeltetett s midőn oda öt hóval később visszahelyeztetett, a környékbeli népből Tóth József hiresztelése által keltett abbeli meggyőződés, miszerint az őrmester a közbeeső idő alatt a Tóthtal szemben elkövetett jogtalan és törvénytelen üldözések miatt reá szabott bírósági büntetését állotta ki, — többé kiirtható nem volt.

Kusza őrmester ekkor működése eredményét összegezö, kimerítő jelentést terjesztett be a muzslai kir. járásbirósághoz, ebben a vizsgálatnak leendő megejtése végett a bíróság részéről történendő kiszállást kérvén. A járásbiróság azonban az előzményeket ismerve, elég óvatos volt egy határozatlan irányban

tartott utasítást adni csupán ki, melyben csak arra utasította az őrmestert, hogyha oly fontos gyanúkoknak jövend nyomára, melyek a letartóztatást igazolják, tartóztassa a bűnösöket le.

Midőn az őrmester látta, hogy további tevékenységére a bíróság részéről sem nyer biztatást és buzdítást, meleg elszántsággal és állását s jövőjét kockáztatva, megragadta saját felelősségére az utolsó eszközt, melytől sikert remélhetett. — 1889. évi márczius hó 26–27-én éjjel *Kusza* őrmester ugyanis Szabó őrsvezető, Rom és Lénárt csendőrökkel éjnek idején Farnadon megjelent; a Tóth házaspárt letartóztatta és Rom csendőrrel bilincsben az őrsre kísérte, a Szabó őrsvezető és Lénárt csendőrből álló járőrt pedig utasította, hogy Mazán Istvánt szintén tartóztassák le és néhány óra múlva kísérjék az őrsre.

Ezen lépése által *Kusza* őrmester azt remélte elérni, hogy az évek óta huzódott nyomozás után egészen váratlanul bekövetkezett letartóztatás és az őrsön való szembesítés vagy Tóthékat, vagy Mazánt megrendíti és makacs tagadását megtöri.

Az őrmester ezen végreménye beteljesedett, mert a Tóthék letartóztatásáról nem értesült Mazán, midőn Tóth Józsefet, furfangja, vakmerősége és gáztettei miatt vidékszerte rettegett czinkostársát nejével együtt vasra verve megpillantotta; egészen megrendült és *Kusza* őrmester keresztkérdései által sarokba szorítva, bűnét teljtartalmilag beismerte, Tóth Józsefet nevezvén meg czinkostársaként.

Itt megtört azután Tóth ellentállása is, ki is minden oldalról védelem nélkül látván magát, az elvetemedettségben oly páratlan erélye meghátrált s ő lényegtelen eltérésszel szintén beismerte gyámgyermekének anyagi érdekből, hideg számítással való meggyilkolását. A muzslai kir. járásbiróság a hozzá beszállított foglyok ellen azonnal elrendelte a fenyegető vizsgálatot, mely a budapesti kir. ítélő tábla által elrendelt pótlások teljesítése után Tóth Józsefnek és Mazán Istvánnak gyilkosság büntette miatt életfogy-

tigiani fegyházra történt elítéltetésével végződött. Két súlyos gaztettes, két gyilkos, ki a szerencse kedvező körülményei által gyámolítva, évekig volt képes dacolni az igazságszolgáltatással, ki sikerén elbizakodva s gondosan előkészített és ügyesen végrehajtott gonosz tetteinek áruló nyomát eltörölve, elszánt küzdelem után már-már kibujt az osztó igazság sújtó keze alól: a *Kusza* örmester vaserélye, lankadatlan buzgalma, fáradhatlan kitartása és úgy szólván ösztönné erősbödött meggyőződés rugója által hajtott tettereje folytán érte el busásan kiérdemelt sorsát és vette el büntetését, melyre aljas bűncselekményével annyira rászolgált.

Tóth és Mazán meglakoltatása, egy ártatlanul kioltott emberélet törvényes megtorlása fentiekből kitetszőleg egyedül és kizárólag *Kusza* örmester érdeme, kit három év küzdelme ki nem meríthetett s ki midőn minden támasza elhagyta, nem ingott meg ama erős bizalmában, hogy a sötét tettet ki kell derítenie, annak szerzőit a törvény kezébe kell szolgáltatnia.

Ennélfogva *Kusza István* örmesternek, ki eszerint két orgyilkosnak huzamos, lankadatlan kitartással eszközölt nyomozat alapján történt kézrekerítése és egy a balassa-gyarmati szakasz területén évek óta garázdálkodó, az egész vidéket rettegésben tartó vakmerő tolvajszövetkezet elfogása s számtalan gaztettük éber, szorgos, serény nyomozat során való kiderítése által nemkülönben emberbaráti téren is őszinte meleg szolgálati buzgalmának ismételt tanujelét adta s azért a magyar kir. V. sz. csendőrkerületi parancsnokság részéről kétszer megdicsértetett, három ízben pedig dicsérő okirattal láttatott el: — a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes elismerését és dicséretét fejezte ki, a m. kir. belügyminiszter úr pedig neki 100 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett.

Rom csendőrt végül, kinek hathatós közreműködésével *Kusza* örmester Tóth József és nejének letartóztatását és az örsre való kísérését eszközölte, kinek

tehát az érdemben némi része szintén van, az V. sz. csendőrkerületi parancsnokság részéről nyert megfelelő dicséretet.

*

28. *Szamosi László* czimz. őrmester a m. kir. I. sz. csendőrkerület állományában.

A lólopások Brassó megyében, de különösen a volkányi örskörletben az 1886. előtti és az utána következő években igen gyakoriak voltak és annyira elharcpództak, hogy a tulajdonosok lovaikat nem is merték már a legelőre kihajtani.

Ezen időtájban lett *Szamosi László* czimz. őrmester a volkányi örsre örsparancsnokul helyezve, kinek erélyes s körültekintő nyomozása és fáradhatlan szorgalma által sikerült a lótolvajok legnagyobb részét letartóztatni és a lopott lovakat jogos tulajdonosaiknak visszaadni.

E közben jött *Szamosi* cz. őrmester egy lótolvaj szövetkezetnek nyomára, melynek feje Rogozea George (Parducz) feketehalmi illetőségű hirhedt lótolvaj volt, kit — miután folyton Romániában tartózkodott és csak a legnagyobb titokban, lólopások eszközlése végett jött Magyarországra — a legerélyesebb, 4 éven át folytatott nyomozás után sem sikerült letartóztatni.

Szamosi cz. őrmester 1891. évi április hó 23-án besugója által, — ki már régibb idő óta meg volt bízva a lótolvajokat figyelemmel kísérni és nevezett őrmestertől pénzbeli jutalmat is kapott, — arról értesült, hogy Rogozea két társával, volkányi Kelburián Nyisztra (Lika) és feketehalmi Kresztolován Nikolaéval újabb lólopások elkövetése céljából Romániából átjött és a vidéken tartózkodik. *Szamosi* cz. őrmesternek Benedek Péter csendőrrel ekkor sikerült rövid idő alatt mind a három egyént a Bácsza menti sűrű füzesben meglepni és Kelburiánt s Kresztolovánt azonnal le is tartóztatni; a menekülni akaró Rogozeát pedig *Szamosi* cz. őrmester egy biztos lövéssel megsebesítvén, ez is hurokra került.

A három letartóztatott lótolvaj a brassói kir. tör-

vényszéknek átadatott, mely alkalommal kiderült, hogy Rogozea és társai csak a volkányi örskörletből 60 drb lovat 4830 frt értékben loptak el; ezen lovak nagyrésze *Szamosi* cz. örmester által kipuhatoltatván, illető tulajdonosaik által Romániában visszaszerezettek.

Rogozea az egész vidéket rettegetésben tartotta és vakmerősége annyira ment, hogy a ménesből fényes nappal és az örök szeme láttára a legszebb lovakat kiválasztotta és ellopta. Ellenszegülni neki senki sem mert, mivel rendesen fegyveresen járt és mindenkit, ki útját merészelte állani, veszélyesen fenyegetett. Csakis így volt képes magát ily hosszú időn át fenn tartani és magát a megérdemelt büntetés alól kivonni. A lakosság, bár tartózkodási helyét mindig tudta, azt — mivel bosszújától félt — a legnagyobb titokban tartotta és nem merte elárulni.

Ezen hirhedt gonosztevő elfogatása csakis *Szamosi* cz. örmester észszerű eljárásának és fáradhatlan buzgalmának lehet tulajdonítani, ki ez által a lólopásoknak az egész vidéken véget vetett; s miután nevezett örmester különben is az örskörletében azelőtt gyakran előfordult rablógyilkosság, gyilkosság, betöréses lopás, zsarolás és más egyéb büntettek tetteseit kiderítve, örskörletében a közbiztonsági viszonyokat helyreállította és a lakosság nyugalmaát biztosította, ennél fogva őt a m. kir. honvédelmi miniszter úr a közbiztonság terén tanusított eme eredményteljes tevékenységeért dicsérő okirattal tüntette ki, a m. kir. belügyminiszter úr pedig 50 frtnyi jutalomdíjban részesítette.

*

29. *Szalay* Jenő,

30. *Boka* István és

31. *Balázs* Ferencz csendőrök a m. kir. II. számú csendőrkerület állományában. A Battonyán 1891. évi június hó 21-én kiütött lázadás* alkalmával a község-házát megszállva tartó bajtársakhoz csatlakozva,

* L. 108. lapon.

ezekkel együtt a lázadó tömegnek megkísérlett második támadását visszaverték és a tömeget féken tartották s általában az egész esetről higgadt, erélyes és bátor megbizható magatartást tanúsítottak. Ezen derék magatartás elismerésül nevezettek a m. kir. honvédelmi miniszter úr dicsérő okirattal tüntette ki.

III. A m. kir. és a m. kir. horvát-szlavon csendőrségi jutalmazási alaphól jutalomdíjat nyertek.

A m. kir. I. sz. csendőr kerületnél:

1. Schwarcz Mózes őrmester	25	frt.
2. Szamosi László őrsvezető czimz. őrmester	20	frt.
3. Hajdú István őrsvezető czimz. őrmester	20	frt.
4. Üregdy László őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
5. Szöcs János őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
6. Rostauscher Mihály őrsvezető cz. őrmester	10	frt.

A m. kir. II. sz. csendőr kerületnél:

7. Tóháti János őrmester	25	frt.
8. Simics Lajos őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
9. Schmidt Ferencz őrsvezető cz. őrmester	20	frt.
10. Kovács Buna József őrsvezető	15	frt.
11. Jeskó István csendőr	15	frt.
12. Bohár Mihály őrsvezető cz. őrmester	10	frt.

A m. kir. III. sz. csendőr kerületnél:

13. Nemes Sándor őrsvezető cz. őrmester	25	frt.
14. Orleán Sándor őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
15. Flamm Bertalan őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
16. Hoffmann Kristóf őrsvezető	15	frt.
17. Árvai András csendőr	15	frt.
18. Wiederhehr Márk őrmester	10	frt.
19. Szunyogh István csendőr	10	frt.

A m. kir. IV. sz. csendőr kerületnél:

20. Scherer András őrmester	20	frt.
21. Maláta Agoston őrmester	15	frt.
22. Papp Gergely őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
23. Balogh József őrsvezető cz. őrmester	15	frt.
23. Nyikora Sándor őrsvezető	15	frt.
25. Propper Gyula csendőr	10	frt.